

Světová kritika

Denis Diderot (mezi lety 1759 a 1779 psal pravidelné zprávy o dění na pařížských Salónech. Považován za zakladatele moderní kritiky)

Charles Baudelaire (jako kritik spojen se jmény umělců jako byli Gustave Courbet, Eugene Delacroix, Honore Daumier, Edouard Manet nebo Nadar)

Clement Greenberg (obhájce abstraktního malířství, resp. abstraktního expresionismu, kombinace od Kanta odvozené teorie a levicového smýšlení)

Donald Kupsit, Rosalind Krauss, Hal Foster, Boris Groys, Benjamin Buchloh

Česká kritika do r. 1989

Miloš Jiránek (Volné směry)

F. X. Šalda (Volné směry, Tvorba)

Josef Čapek (Umělecký měsíčník, Lidové noviny)

Richard Weiner (Lidové noviny, dopisovatel z Paříže, první zprávy o surrealismu)

Karel Teige (Revoluční sborník Devětsil, Disk, Pásmo, Revue Devětsil)

Jindřich Chaloupecký (40-46 Volné směry, 60. léta Výtvarná práce, Výtvarné umění, Sešity)

Peter Kováč (Rudé právo, 80. léta 20. st.)

Vybrané texty výtvarné kritiky z období 1938 až 1989 jsou k nalezení v antologii *České umění 1938 – 1989* (ed. Jiří Ševčík; Pavlína Morganová, Dagmar Dušková, Praha : Academia, 2001)

Výtvarná periodika v ČR po roce 1989

Ateliér (od r. 1988, Blanka Jiráčková (Poláková))

Detail (1995-2000, Marek Pokorný)

Divus (od r. 1995, Ivan Mečl)

Umělec (od r. 1997, Lenka Lindaurová, Vladan Šír, Jiří Ptáček, Alena Boika, Lenka Vítková, Palo Fabuš)

Flashart CZ/SK (od r. 2007, Katarína Uhlířová, Eva Krátká)

Art & Antiques (od r. 2002, Lenka Lindaurová, Jan Skřivánek)

Fotograf (od r. 2002, Pavel Baňka)

Výtvarné umění (1950 – 1971; 1990 – 1996, Milena Slavická)

Sešity pro umění, teorii a příbuzné zóny

Pars pro toto (od roku 2007 do roku 2007?, Marcel Fišer)

Prostor Zlín (od roku 1993, Ludvík Ševeček)

kulturní revue

Revolver Revue + Kritická příloha (od r. 1985) <http://www.revolverrevue.cz/nove-cislo>

Revue Labyrint (Karel Císař) <http://www.labyrint.net/cisla>

A2 (od r. 2005, Petr Vaňous, Lenka Dolanová) <http://www.advojka.cz/>

společenské magazíny: Reflex (dlouhodobě v něm výtvarnou rubriku vedl Petr Volf), Respekt (Jan H. Vítvar), Týden (pravidelné příspěvky do něj psávali Tomáš Pospiszyl nebo Martina Pachmanová), Nový prostor (Jiří Ptáček), Referendum (Věra Jirousová)

<http://www.denikreferendum.cz/podrubrika/vytvarne-umeni>

web

nekultura.cz

artservis.info <http://www.artservis.info/>

artalk.cz <http://artalkweb.wordpress.com/>

artyčok <http://artycok.tv/>

blogy

Travis Jepessen <http://disorientations.com/>

Lukáš Hájek <http://maly-teoretik.eblog.cz/>

Česká kritika po roce 1989

David Kulhánek

Denisa Kera

Edith Jeřábková

Jan H. Vítvar

Jiří Hůla <http://www.artarchiv.cz/>

Jiří Ptáček

Jiří Valoch

Josef Moucha

Katarína Uhlířová

Kateřina Tučková

Lenka Lindaurová

Marek Pokorný

Milena Slavická

Pavla Pečínková

Petr Vaňous

Radek Horáček

Radek Wolmuth

Tomáš Pospiszyl

Václav Magid

Věra Jirousová

Vladimír Birgus

časopisy online:

<http://www.artnet.com/magazineus/frontpage.asp>

www.e-flux.com (odkaz na e-flux journal a rozcestník k dalším online časopisům, za pozornost stojí minimálně Parkett)

<http://www.divus.cz/umelec/index.php>

Dělení kritiky

Jedna možnost je držet se jednotlivých formátů – tj. noticka, zpráva, recenze, stať/esej. Specifickým druhem kritiky je interview, které je na jednu stranu „žurnalistickým“ formátem, má ovšem neopomenutelné místo v odborných časopisech. Specifikem rozhovorů je, že kritická práce se v nich rovnoměrně rozkládá mezi tazajícího a dotazovaného. Většina časopisů o umění dnes vymezuje základní formáty, které jsou často poměrně striktně dané, vymezené např. počtem znaků (v anglofonním kontextu spíše počtem slov) – review, feature, spotlight, interview

Trochu méně tradiční dělení výtvarné kritiky nabídl před několika lety v eseji *Absence of Judgement* James Elkins:

- **text (esej) v katalogu**, „který je zadán komerční galerií. (Říká se, že katalogové texty nejsou výtvarná kritika, protože se od nich očekává, že budou pochvalné. To ovšem vyvolává otázku: Pokud to není kritika, co tedy?“;
- **akademická stať**, „předkládá řadu tajemných filosofických a kulturních odkazů od Bachtina k Buberovi a od Benjamina k Bourdieuovi. Představuje obvyklý cíl konzervativních útoků“;
- **kulturní kritika**, „v níž se vysoké umění mísí s populárními obrazy, což z výtvarné kritiky dělá jen jednu příchuť v hustém vývaru“;
- **konzervativní kázání**, „v němž autor deklamuje, jaké by umění mělo být“;
- **filosofická esej**, „v níž autor prokazuje, nakolik dané umění rozvíjí vybrané filosofické koncepty, nebo se od nich naopak odklání“;

- **popisná výtvarná kritika**, „nejpopulárnější podle výzkumu Kolumbijské univerzity: jejím cílem je být zapálený, přitom ale nijak nesoudit a přivést za pomoci imaginace čtenáře před díla, která nemají možnost vidět naživo“;
- **poetická výtvarná kritika**, „v níž to, na čem záleží, je samotné psaní“.

Operace v kritickém psaní

- popis
- analýza
- interpretace
- kontextualizme
- soud / hodnocení

Kritika jako zprostředkování umění

Kritika jako reflexe zpětná vazba umění

Autoreferenční kritika (autonomní kritika)

Rozdíl mezi dvěma možnostmi je nasnadě – klasický pohled na kritiku je takový, že kritický text by se nikdy neměl obracet sám k sobě, měl by být zcela „instrumentální“, obrácený ke svému předmětu. Umění si naopak přes všechny problémy drží výsadu autonomie (až autoreferenčnosti). Současná kritika se v důsledku mnoha změn, které proběhly v poli uměleckého světa domáhá možnosti fungovat podobně autonomně. Kritika by se měla stát sama sobě předmětem, tak jako je to u umění. Dalším krokem je vyšší míra institucionalizace umělecké kritiky. Kurátorství má již tuto fázi za sebou – programy kurátorských studií rostou jako houby po dešti. U kritiky je celý proces pomalejší, přece jen jsou tu ale stále patrnější snahy vtisknout i kritice pevnější institucionální rámec, definovat jako obor. Podobně jako dnes progresivní kurátoři staví výstavy jako umělci a říkají, že se přitom pohybují výhradně v diskurzu kurátorství, i v kritice zdá se přibývá textů, které se zabývají především kritikou a umění do nich proniká až v druhém plánu.

Vývoj na západě, alespoň jak to zaznívá z mnoha textů ,se posunuje směrem, kdy se z kritiky stává jen další součást marketingu. Stále větší textů vzniká na platformách, které jsou produkovány těmi, kdo zároveň organizují výstavy a prodávají umění. Od kritika se tedy očekává, že bude lidem umělce představí, zasadí jej do vhodného kontextu, poodhalí něco z možností čtení vybraného díla nebo děl a v ideálním případě pochválí.

Umělci – kritici (současný stav v Česku)

Jiří David

Václav Magid

Marek Meduna

Ján Mančuška

další zdroje

Pablo Helguera, *Jak se pohybovat ve světě umění*

http://www.divus.cz/umelec/article_page.php?item=1451

James Elkind (ed.), *The State of Art Criticism*

<http://books.google.cz/books?id=kNs3QKJ641UC&printsec=frontcover&dq=the+state+of+art+criticism&cd=1#v=onepage&q&f=false>

Daniel Birnbaum a Isabelle Graw (eds.), *Canvases and Careers Today*. Berlin : Sternberg Press, 2009.

Václav Hájek, Střed a okraj. *Flash Art CZ/SK*, 2009, č. 14 (říjen až prosinec), s. 41.